

PIRKKO JURVELIN

RAJALLA

RAJALLA

© 2017 Pirkko Jurvelin

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-951-568-092-1

PROLOGI

Hitaisiin, laahaaviin ääniin sekoittui rytmikäs kopina. Äänet kuuluivat aluksi vaimeina, mutta kun ne voimistuivat voimistumistaan, Abdel käänsi katseensa uteliaana ja kummissaan kohti siltaa, koska oudot äänet kantautuivat sieltä. Hitaat, laahaavat äänet kuin joku olisi väsyneenä raahannut taakkaa perässään, ja terävät koputukset, jotka paukahtivat säännöllisesti puusillan pintaan. Haamuarmeija oli tulossa. Nuo väsyneet, resuisiin ja likaisiin sotilasunivormuihin pukeutuneet invalidit, jotka etenivät vaivalloisesti jalantyngillään kepit tukenaan. Eikä miehiä ollutkaan vain muutama, ei, heitä riitti niin kauas kuin silmä kantoi. Miehiä, poikia, lapsia, kymmeniä, satoja. Samalla hetkellä, kun ensimmäiset sotilaat astuivat Tornion maaperälle, taistelupanssarivaunut aloittivat voimakkaan tulituksen. Yhtäkkiä sillan paikalla oli liekehtivä tulimeri, ja kärsivien miesten huudot ja epätoivoiset karjaisut täyttivät ilman.

Mutta eihän se mitenkään voinut olla totta! Hiestä märkänä, epätoivosta huutaen Abdel räpäytti silmänsä auki. Eihän se mitenkään voinut olla totta! Nuo jalattomat sotilaat saapuivat Tornion sairaalaan sata vuotta sitten, vuonna 1915. Hän oli nähnyt museossa valokuvia, hirveitä valokuvia. Ja ne panssarivaunut, ne hän tuntisi missä vain. Hän oli kesällä nähnyt, kuinka Isisin joukot teloittivat sieppaamiaan ihmisiä

ajamalla heidän ylitseen panssarivaunuilla, niillä samoilla, jotka hänen unessaan teurastivat jalattomia sotavankeja.

Abdel kääntyi vuoteellaan ikkunaan päin. Hän tiesi, että pian olisi aamu, mutta verhojen välistä ei kajastanut päivänsäde. Kohta olisi joulukuu, eikä päivänvalo tähän aikaan vuodesta riittänyt Torniossa kovin pitkään. Häntä väsytti, mutta hän ei uskaltanut nukahtaa, sillä uni sekoittaisi jälleen tämän päivän ja sata vuotta sitten tapahtuneet asiat.

Sota toi ihmisiä Tornioon. Pieni kaupunki, jonka merkittävin ominaisuus oli se, että se sattui sijaitsemaan ihan Suomen ja Ruotsin rajalla. Sata vuotta sitten saapujat olivat ensimmäisen maailmansodan sotauhreja, nyt he olivat monen sodan uhreja, pakolaisia, jotka halusivat aloittaa uuden elämän. Nukahtaessaan Abdel ehti toivoa, ettei koskaan enää näkisi unia.

1. MOSUL, HEINÄKUU 2015

Abdel Salama al Darimi lähti, koska hänellä ei ollut enää mitään menetettävää. Tai niin hän luuli. Mies oli palaamassa kotiinsa vietettyään illan parhaan ystävänsä Wasimin seurassa. Tämä oli jälleen kerran yrittänyt houkutella häntä pakenemaan kanssaan jonnekin Eurooppaan, pois Mosulista, jossa shiiamuslimien elämä oli jatkuvassa pelossa ja epävarmuudessa elämistä. Mutta Abdel ei voinut.

- Minä olen perheen ainoa poika. Jos isälleni tapahtuu jotakin, minun on huolehdittava äidistäni ja siskostani. Minun on suojeltava heitä.

Abdel katsoi ystäväänsä Wasimia, jonka nimi teki nuorukaiselle oikeutta, sehän tarkoitti ”komeaa”. ”Kaunis Wasim” sanoivat vanhemmat naiset, nuoremmat painoivat katseensa alas yrittäen kuitenkin vilkuilla syrjäsilmillä tuota nuorukaista, joka oli pitkä ja harteikas, ja jonka sysimustat hiukset kihartuivat niskakuopassa kuin pienellä lapsella. Kasvonpiirteet olivat säännölliset, mutta kauneinta tässä nuorukaisessa kuitenkin olivat suuret, ruskeat silmät, jotka katselivat maailmaa lempeästi. Wasim oli lähdössä, ja Abdel suri sitä. He olivat asuneet lähellä toisiaan koko ikänsä, leikkineet yhdessä siitä lähtien, kun olivat oppineet kävelemään, pelanneet jalkapalloa, käyneet koulua ja puhuneet opiskelusta, elämän tarkoituksesta, naisista ja nyt viime aikoina Wasimin suunnitelmasta lähteä maasta. Wasim tuns Abdelin jokaisen ajatuksen ja Abdel Wasimin. Mutta nyt ystävä lähtisi.

Abdel potkaisi ajatuksissaan kiveä. Ulkona oli pimeää, jossakin haukkui kulkukoiria. Mosulin helteinen kesäpäivä oli vaihtunut pehmeän lämpimäksi illaksi, taloista kantautui puhetta ja mausteisia illallistuuksuja. Hän rakasti Mosulia, omaa kaupunkiaan, sen ihmisiä, rakennuksia, puistoja ja Tigris-jokea. Oikeastaan sitä Mosulia ei kuitenkaan enää ollut. Kun Isis-joukot valtasivat kaupungin kesällä 2014, kaikki muuttui. Kaupungin täytti pelko, ahdistus, turvattomuus ja mielivalta. Jos naiset poistuivat kotoaan, heidän oli peitettävä itsensä kokonaan mustalla burkhalla, edes kädet eivät saaneet olla näkyvillä. Abdelin äiti sopeutui pian tilanteeseen, pysytteli kotona ja luki entistä enemmän kirjoja, joita hänen miehensä toi kotiin kirjakaupastaan. Jazmine, Abdelin sisko, muuttui levottomaksi ja tyytymättömäksi. Välillä hän sai houkuteltua veljensä ja Wasimin ottamaan hänet mukaansa ravintolaan. Abdel muisti, kuinka hän oli kerran ruokailun jälkeen odotellut ravintolan ulkopuolella siskoaan, joka oli vielä pikaisesti päättänyt käydä naistenhuoneessa. Abdel ja Wasim juttelivat joidenkin ystäviensä kanssa ja vilkaisivat sitten ravintolan ovelle etsien tyttöä katseillaan. Missä sisko oli? Mustiin pukeutunut naisjoukko ravintolan ulkopuolella oli kuin kummituslauma. Kuka noista olennoista oli hänen siskonsa? Tilanne oli pelottava naurettavuudessaan.

Huhut, tarinat ja kuulopuheet täyttivät kaupungin. Usein huhut olivat lempeämpiä kuin totuus. Nämä lasten, naisten ja miesten ryöstäjät, raiskaajat, kiduttajat ja tappajat vahtivat, että jokainen noudattaisi ääri-islamien ankarimpia lakeja. Kerrottiin, että tupakoitsijalta katkaistiin käsi, niskuroitsijalta ja profeetan halveksijalta pää, pienimmästäkin rikkeestä hakattiin ja piestiin henkijieveriin, kukaan ei ollut turvassa.

Wasim tunsu opiskelijan, joka oli ajanut partansa ja seisoi provosoivasti tupakoimassa ravintolan ulko-ovella. Poliisit olivat raahanneet hänet autoon kuulustelua varten, mutta koska mies oli varautunut tähän, hän ampui autossa kaikki kolme kiinniottajaansa ja pakeni paikalta. Miestä ei saatu koskaan kiinni, sillä hän poistui maasta saatuaan tällä tavalla ilmaista mielipiteensä nykyisen hallinnon pakkolaeista.

Murhe täytti nuoren miehen mielen. Abdel de Salam, ”rauhan palvelija”, oli luonteeltaan alakuloisuuteen taipuvainen, ja Wasimin lähtö saattoi hänen mielensä hyvin surulliseksi.

- Abdel, älä sure, kyllä asiat hoituvat, äiti lohdutti lastaan monta kertaa. Pienempänä poika oli usein äitinsä turvallisessa sylissä, ja aikuinen Abdel sai häneltä päivän mittaan monta lämmintä kosketusta. Abdel, perheen arvostama ja rakastama poikalapsi, setien ja tätien lemmikki, naapureiden arvossa pitämä nuorukainen, tunsu asemansa, eikä se tehnyt hänestä ylpeää ja voimakasta, vaan velvollisuudentuntoisen huolehtijan.

- Abdel on viisas ja lahjakas. Ja katso, kuinka kauniskin hän on, tädit supattelivat tyttärilleen. - Hänestä joku saa hyvän ja tasaisen puolison, Abdel huolehtii perheestään.

Kun Abdel kääntyi kotikadulle, hän hämmentyi, sillä hänen kotitalonsa oli aivan pimeä. Yleensä koko perhe oli vielä valkeilla tähän aikaan. Isä luki myöhään työhuoneessaan, äiti istuskeli hänen seuranaan myös lukien jotakin, ja sisko oli huoneessaan tai katseli televisiota alakerrassa. Mutta nyt talo oli täysin pimeä. Hänen mielensä täytti pelko, ja hän kiihotti askeleitaan.

- Älä mene sinne. Ne olivat täällä. Kaikki ovat kuolleet. Lähde pois, etteivät ne saa sinuakin.

Abdel katsoi miestä, joka oli ilmestynyt hänen eteensä jostain pimeästä. Hän tunnisti kulmakaupan tupakkakauppiaan ja oli kysymäisillään, mitä mies sanoillaan tarkoitti, mutta tämä livahti nopeasti takaisin pimeään. Abdel tiesi heti, että mies puhui totta. ”Ne” olivat valtaa pitävien kätyreitä, jotka mielestään edustivat ainoaa oikeaa puhdasta islamilaisuutta. He uskoivat saria-lakiin ja siihen, että vääräuskoisten tappaminen edisti puhtaan muslimivaltion syntyä. Kaikki keinot olivat sallittuja, kun oltiin edistämässä oikean uskon leviämistä. Mutta se vaati myös rahaa, ja sitä hankittiin ryöstöillä ja murhilla. Kuinka paljon ”vallankumousveroja” Abdelin isäkin oli joutunut maksamaan siitä, että saisi jatkaa kirjakauppansa pitämistä. Mutta se ei ollut riittänyt, mikään ei riittänyt. Abdel olisi halunnut rynnätä sisälle taloon, mutta tiesi, että se olisi ollut itsemurha. Hetken epäröityään hän kääntyi takaisin ja palasi ystävänsä luokse.

- Mitä sinä...? Wasimin ei tarvinnut kysyä enempää katsoessaan ystävänsä kivettyneitä kasvoja. Abdel ei ollut suurikokoinen mies, mutta nyt näytti siltä kuin hän olisi painunut kokoon, pienentynyt. Hän ei pystynyt puhumaan ja oli kiitollinen, kun Wasim istutti hänet sohvalle ja toi lasillisen vettä.

- Nyt minulla on vain sinut, kuiskasi Abdel niin hiljaa, että toinen tuskin kuuli.

2. KREIKKA, ELOKUU 2015

Pakomatallaan Abdel tapasi mosulilaisen miehen, joka väitti tietävänsä tuon illan tapahtumat yksityiskohtaisesti. Rosvojoukko, joka oli kutsunut itseään ”Vallankumouksen lapsiksi”, oli tunkeutunut Abdelin kotiin sillä verukkeella, että he olivat tulleet etsimään kiellettyjä kirjoja. Kun niitä ei ollut löytynyt, joukko rupesi ryöstämään ja rikkomaan taloa. Perheenjäsenet pakotettiin katsomaan hävitystä, ja lopuksi ryhmän johtaja otti aseensa ja ojensi sen Abdelin äidille.

- Miehesi on islamin vihollinen. Hän piilottelee kaupassaan kerettiläisiä kirjoja. Ammu hänet, niin sinä ja tyttäresi jäätte eloon.

Äiti katsoi mieheensä ja pudisti äänettömänä päätään. Silloin johtaja ojensi aseensa perheen tyttärelle antaen saman käskyn. Tämän kieltäytyttyä mies ampui ensiksi kirjakauppiaan, sitten hänen vaimonsa ja tyttärensä. Murhien jälkeen joukko pakeni paikalta. Kertoja väitti lisäksi kuulleensa, että talon lähettyvillä oli useana iltana käynyt miehiä kyselemässä tietoja perheen pojan oleskelupaikasta.

Tämän kaiken Abdel kuuli salakuljettajien laivassa matkalla Kreikkaan, eikä sillä oikeastaan enää pitänyt olla merkitystä. Hän oli luullut, ettei tuskakaan perheen menettämisestä olisi voinut olla enää suurempi, mutta hän oli erehtynyt. Tapahtuman yksityiskohtien kuuleminen vei häneltä viimeisenkin elämänhalun.

- Anna minun kuolla, hän mutisi Wasimille, joka yritti tarjota ystävälleen syötävää. – Minä en jaksa enää. Millään ei ole mitään merkitystä. Olisinpa saanut kuolla heidän kanssaan.

Ilman Wasimin tukea ja pakottamista, Abdel olisi palannut takaisin Irakiin kuolemaan. Ystävä istui hänen vieressään, piti kättään hänen harteillaan ja puhui. Wasim puhui tuntikausia, muisteli heidän yhteistä lapsuuttaan, varhaisnuoruuden tempauksia ja opiskeluaikojen kovaa työtä, onnistumisen elämyksiä ja lopulta, heidän valmistuttuaan yhdessä insinööreiksi, huikeaa riemua ja itsevarmuutta. Nyt he olivat aikuisia! Nyt he voisivat perustaa perheen. Välillä Wasimin ääni hiljeni. Hän muisteli kaunista Salimaa, kaukaista serkkua, joka oli kihlattu hänelle puolisoiksi. Wasim oli luvannut järjestää Saliman luokseen heti, kun olisi itse saanut virallisen turvapaikan, ja tyttö oli luvannut odottaa. Wasim tunsi, kuinka Abdel alkoi vähitellen rentoutua, ja mies lupasi itselleen, ettei koskaan hylkäisi parasta ystäväänsä.

- Sinä olet minun perheeni, Abdel mutisi, ennen kuin nukahti ystävänsä viereen laivan kannelle.

Aallot tuodittivat pienokaista lempeässä sylissään. Sen silmät olivat puristuneet tiukasti kiinni, huulet olivat hiukkasen raollaan kuin valmiina kysymään jotakin. Kuinka monta salakuljettajien laivaa haaksirikkoutui tuona kesänä 2015 Välimeren rannikolla? Kreikan viranomaiset tekivät kaikkensa pakolaisten pelastamiseksi, mutta suuri osa veden varaan joutuneista menehtyi. Kuva rannalla löytyneestä hukkuneesta pienokaisesta levisi kansainvälisessä lehdistössä ja aiheutti suuren myötätunnon aallon pakolaisia kohtaan. Wasimin ruumista ei kukaan kuvannut. Abdel tunnisti hänet suuresta ruumiskasasta ja kertoi

viranomaisille, kuka tuo nuori mies oli. Wasimin omaisille oli ilmoitettava ja morsiamelle, Salimalle. Michen lempeät silmät olivat jääneet auki, eikä Abdel voinut käsittää sitä, ettei ystävä enää koskaan katsoisi häneen, hymyilisi ja sanoisi: ”Me selviämme yhdessä.”

Abdel astui veteen. Kuinka lämmin Välimeri olikaan! Vesi oli häikäisevän sinistä, ja lisäksi taivaan räikeä sini heijastui sen pinnasta. Hän oli riisunut kenkensä ja sukkansa, vaikka oikeastaan se oli tarpeetonta. Takkia hänellä ei ollutkaan. Mies kahlasi hitaasti eteenpäin, ja mitä syvemmälle hän astui, sen painavammilta märät vaatteet tuntuivat. Abdel kuuli jonkun huutavan rannalla, mutta ei kääntynyt katsomaan. Hän kulki niin syvälle, että vesi ulottui hänen harteilleen. Enää muutama askel, ja sitten tulisi rauha. Vihdoin. Kyyneleet valuivat virtanaan nuorukaisen kasvoilla, suolaiset kyynelkyyneleet sekoittuivat meren suolaiseen veteen, ja niistä tuli yhtä. Rajut itkunpuuskat ravistelivat Abdeliä niin, että hänen oli pysähdyttävä hetkeksi. Hän ei itkenyt omaa kuolemaansa, hän itki kaikkien rakkaitensa kuolemaa. Abdel oli puolitajuton, juuri lyhyhistymäisillään veteen, kun hän tunsikin voimakkaan käsiparin nostavan hänet ylös.

- Kummallinen tyyppi. Toiset ovat hukkuneet, mutta tämä kaveri, joka pelastui, haluaa hukuttaa itsensä. Kannattiko nähdä kaikki tuo vaiva ja tulla tappamaan itsensä tänne, monen tuhannen kilometrin päähän?

3. TORNIO - HAAPARANTA, ELOKUU 2015

Jälleen yksi pakolaisia täynnä oleva linja-auto pysähtyi Tornion ja Haaparannan yhteisen matkakeskuksen eteen. Kuinka mones auto se oli jo tänään? Aluksi ihmiset olivat pysähtyneet katsomaan ja ihmettelemään, kun autosta purkautui ulos nuoria miehiä, joilla oli mustat hiukset ja parta, ja joiden matkavarusteena oli yleensä vain reppu. Matkustajien nuhjaantunut ulkonäkö ja väsyneet kasvot kielivät pitkän matkan rasituksista, mutta katsojat eivät nähneet heitä sillä tavalla. Torniolaisten silmissä nuo vieraat miehet, pakolaiset, olivat pelottavan näköisiä. Olihan Torniossa toki nähty ulkomaalaisia ennenkin, eihän tässä nyt missään tuppu kylässä asuttu, mutta kuitenkin. Haaparannalla oleva Ikea oli tuonut Tornion puolelle paljon venäläisiä turisteja, ja heihin oli jotenkuten totuttu, ja Ruotsin vapaamman maahanmuuttopolitiikan ansiosta Haaparannalla oli jo kauan asunut vierasmaalaisia. Aluksi nämä olivat olleet vietnamilaisia tai muita sieltä päin maailmaa tulleita, ja he vaikuttivat jotenkin sympaattisilta. Sieltä kaukaa tuleva väki oli pienikokoista, pyöreät kasvot, vaalea iho ja vinot silmät eivät herättäneet pelon tunteita. Muutama vuosi sitten oli Haaparannalle alkanut tulla myös arabeja. No, oikeastaan kukaan ei tarkkaan tiennyt, mikä näiden tulijoiden virallinen kansallisuus oli, helpointa oli vain puhua arabeista. Nämä miehet olivat kookkaampia kuin vietnamilaiset, heidän kasvonsa olivat kapeat, hurjien silmien välissä kohosi kyömy nenä, ja heidän esiintymisensä oli itsevarmaa ja pelotonta. Heidän vaimonsa kulkivat pää huivin peittäminä, lapsikratras ympärillä pyörien. Ihmiset astuivat

vaistomaisesti hiukan sivuun, kun arabimies tuli kadulla vastaan, eikä heidän naisilleen uskaltanut koskaan hymyillä.

Ja nyt tulivat nämä pakolaiset, monta sataa ihmistä joka ikinen päivä! Arabeja ne olivat, Irakista, Syyriasta, mistä lienee. Miksi ihmeessä he tulivat Suomeen, kun lähempänä olisi ollut toisia, turvallisempia arabimaita? Ei olisi tarvinnut puhua sopeuttamisesta, kielikursseista, kouluttamisesta, kaikista niistä hankalan makuisista asioista, joita nyt jauhettiin tiedotusvälineissä koko ajan. Eikä rahasta. Mutta minkäpä sille voi. Torniossa oli järjestetty mielenosoituksia pakolaisten puolesta ja vastaan. Tietysti oli ymmärrettävää, että hädänalaisia ihmisiä piti auttaa, olihan Suomi ottanut vastaan Karjalan evakoita viime sodan aikana ja huolehtinut heistä hyvin, mutta oikeastaanhan he olivat melkein suomalaisia, nämä karjalaiset. Kuitenkin tämä uusi pakolaisvyöry ja nuorten miesten paapominen alkoi jo tuntua liialliselta, ja jotenkin suututti se, kun nämä arabit ottivat kännykkäkameraillaan kuvia ja näyttivät voitonmerkkiä. Kyllä, kyllä, olihan se voitto, kun pääsi kuolemaa karkuun – jos nyt todellakin sellainen tilanne oli kysymyksessä, kukapa tietää -, mutta jotenkin tavallinen torniolainen olisi ehkä kaivannut hieman hillitympää, vakavamielisempää esiintymistä.

Ja sitten oli se toinenkin asia, se naisten asema muslimiperheissä ja yleensä naisiin kohdistuva huomio, ehkäpä suoranainen uhka. Sääliksi kävi niitä huivipäitä, kun he kävelivät miestensä perässä kadulla. Ei heitä täkäläinen mies saanut olla huomaavinaan, mutta annapas, kun muslimimies näki viehättävän suomalaisnaisen! Kyllä siinä tuijotettiin ja hymyiltiin, pahimmat huutelivat perään ja elehtivät käsillään. Se kyllä

suututti suomalaismiestä, jos ei niinkään suomalaisnaista, joka ei aina tiennyt minne katsoa, kun sai yllättävää huomiota osakseen. Torniolaisia lohdutti jonkin verran se tieto, että uutisten mukaan nämä pakolaiset eivät olleet jäämässä pohjoiseen. Monilla oli jo perhettä ja tuttuja ennestään Etelä-Suomessa, ja sinne he tahtoivat mennä. Joku ihmetteli, että mikseivät pakolaiset olleet ajaneet taksilla suoraan Tukholmasta Tampereelle – niin, niin, tiedettiin kyllä, että kaikki eivät suinkaan tulleet linja-autolla -, mutta toinen viisas tuhahti, että pitiähän valtakuntien raja jossakin ylittää, ja että jos maata pitkin aikoi tulla, ensimmäinen kunnollinen rajanylityspaikka Suomen ja Ruotsin välillä oli Torniossa.

Anni oli yksi niistä vapaaehtoisista, jotka olivat olleet laittamassa kuntoon Tornion järjestelykeskusta, joka sijaitsi entisen Yhteislyseon tiloissa. Hän oli päässyt ylioppilaaksi edellisenä keväänä, mutta vanhempiensa vastusteluista huolimatta oli päättänyt pitää välivuoden.

- Mikä ihme se sellainen välivuosi on? äiti marmatti. – Etkö sinä ymmärrä, että menetät pisteitä, kun pyrit vasta ensi keväänä opiskelemaan. Tuo nyt on hulluinta, mitä olen kuullut.

Isä yritti välttää riitaa ja houkutteli Annia autokauppaansa töihin.

- Siinä hommassa ei välivuosi menisi hukkaan. Maksan kyllä kunnolla, ja opit samalla firman käytäntöjä. Voit päästä vaikka mukaan työmatkoille tulkin ominaisuudessa. Tässä sinulla olisi hyvä sauma päästä sisälle perheyritykseen.

Isän ehdotus houkutteli Annia. Tottahan oli, että hän kuitenkin jatkaisi perheyrityksessä, olihan hän jo pienestä pitäen kasvanut mukaan isänsä

yritysmailmaan. Sitä paitsi autoalan maskuliinisuus oli jotenkin kiehtovaa samoin kuin yleensäkin miehisessä bisnesmaailmassa pyöriminen. Luonnonkiharat vaaleat hiukset ja hoikka olemus tuntuivat ehkä paremmin soveltuvan sairaanhoitajalle, mutta kun tyttö sitoi hiuksensa tiukalle nutturalle ja laittoi ylleen jakkupuvun, hänen olemuksensa muuttui hyvin viralliseksi. Itse hän kutsui tällaista pukeutumista ”naamioitumiseksi” mutta seisoi mielellään ja ylpeänä isänsä vieressä virallisissa tilaisuuksissa bisnesunivormussaan. Kyllä, asia oli selvä, hänestä tulisi liiketoiminnan jatkaja, ja hän ryhtyisi siihen työhön mielellään.

Mutta kuitenkin. Kyllä hän ehtisi tehdä työtä perheyrityksessä vielä monta vuosikymmentä, ja sitä ennen hän halusi kokeilla jotain aivan muuta. Jotakin aivan erilaista, jotakin, mikä liittyisi auttamiseen, humanitääriseen toimintaan. Anni halusi olla pelastamassa maailmaa. Siksi hän oli juuri nyt entisen koulun suuressa liikuntasalissa levittelemässä patjoja, tyynyjä ja peittoja, lajittelemassa lahjoituksina saatuja vaatteita, kenkiä, leluja ja hygieniatarvikkeita, juoksemassa sinne ja tänne, aina valmiina tekemään sitä, mitä joku aikuisempi osasi pyytää. Ja se tuntui ihanalta! Annilla roikkui kaulassaan henkilöllisyystunnus, ja se sai hänet tuntemaan olonsa viralliseksi, tarpeelliseksi ja tärkeäksi. Eri tavalla tärkeäksi kuin isänsä liikkeessä, jossa häneen kohdistettiin huomiota, koska hän oli omistajan tytär.

- Niille ei sitten kannata koko ajan hymyillä. Luulevat liikoja.

Anni hätkähti Sakun huomautusta. Yksi ja toinenkin oli ottanut asiakseen neuvoa tyttöä siitä, kuinka arabikulttuureissa kasvaneiden miesten kanssa tulisi käyttäytyä. Piti olla asiallinen, sekä myös

ystävällinen. Siinä suhteessa täytyi olla tarkka, sillä miehet saattoivat ymmärtää ystävällisyyden väärin. Miestä sai katsoa silmiin – hyvänen aika, nythän oltiin Suomessa, joutavat oppimaan sen, että naisetkin saavat nostaa päänsä maasta -, mutta tuijottaa ei saanut. Kuitenkin piti välttää tilanteita, joissa nuori naispuolinen työntekijä saattaisi joutua olemaan yksin pakolaismiesten kanssa. Viimeiseen asti tuli välttää väärin signaalien antamista. Nuorille naispuolisille vapaaehtoisille oli myös painotettu, että missään nimessä he eivät saaneet sopia tapaamisia tai muuta vastaavaa pakolaismiesten kanssa. Kumma kyllä, näistä asioista ei juurikaan tarvinnut keskustella niiden miesten kanssa, jotka olivat joko virkansa puolesta tai vapaaehtoisina töissä järjestelykeskuksessa.

Abdel käveli pakolaisryhmän perässä. Toiset juttelivat keskenään, mutta Abdel ei puhunut mitään. Hän ei ollut sanonut montakaan sanaa sen jälkeen, kun kreikkalaiset poliisit olivat raahanneet hänet pois vedestä. Hänellä oli hämärä kuva siitä, kuinka miehet olivat huutaneet ja tiuskineet hänelle, mutta hän ei ollut ymmärtänyt sanaakaan. Hän ei ymmärtänyt enää mistään mitään. Hän ei tajunnut kuulemaansa eikä näkemäänsä, oli kuin hän eläisi eristyksissä, hänen ymmärryksensä oli kadonnut, maailmasta olivat hävinneet värit, häneltä oli mennyt tunto. Abdelilla ei ollut edes selkeää muistikuvaa siitä, miten hän oli päässyt siihen linja-autoon, joka lopulta toi hänet Suomen ja Ruotsin rajalle. Hän muisti, että Saksassa lääkäri oli käynyt tutkimassa koko ryhmän. Yritettyään tuloksettomasti keskustella Abdelin kanssa, mies oli kääntynyt sairaanhoitajan puoleen. ”Trauma” oli ainoa sana, jonka Abdel oli ymmärtänyt keskustelusta.

Muutama vapaaehtoistyöntekijä oli tullut pakolaisia vastaan linja-autolle. He kertoivat englanniksi, että väliaikainen järjestelykeskus sijaitsi ihan lähellä, ja että siellä jokaisesta tultaisiin ottamaan sormenjäljet. Kaikille oli varattu yösija ja ruokaa. Ryhmä alkoi kulkea osoitettuun suuntaan vapaaehtoisten perässä. Tässä pakolaisjoukossa oli vain kaksi perhettä, kaikki muut olivat nuoria miehiä. Ryhmä kulki suuren ostoskeskuksen ohi, ja sitten se opastettiin jatkamaan Hallituskatua pitkin suoraan eteenpäin kohti vanhaa kivirakennusta, jossa järjestelykeskus sijaitsi. Iltapäivä oli vasta aluillaan, ja Abdel ihmetteli, kuinka kaikkialla oli niin hiljaista ja rauhallista. Ostoskeskuksen ovi näytti käyvän verkkaisesti, eläkeläiset olivat menossa ruokaostoksille tai lottoamaan, jokainen toivoi tapaavansa jonkun tuttavansa. Kaduilla ajoi muutama auto, joku vanhempi mies jäi tuijottamaan ohi kävelevää ryhmää.

- Taas niitä, ja loppua ei näy!

Puut olivat jo osittain pudottaneet lehtensä, mutta nurmikko viheriöi yhä. Taivas oli vaaleansininen, ei sellainen silmiä pakottavan kirkkaan sininen niin kuin Mosulin yllä kohoava taivas, pilvenriekaleet kulkivat nopeasti taivaankannen yli puuskittaisen tuulen niitä työntäessä. Aurinko yritti näyttäytyä pilvien raosta, tuntui siltä, että pian alkaisi sataa. Ryhmä käveli nyt vaitonaisena eteenpäin. Tähän saakka oltiin oltu matkalla, määränpäästä ei ollut paljon mietitty, mutta nyt, kun se alkoi lähestyä, kulkijoita rupesi jännittämään. Miten heitä kohdeltaisiin? Oliko paikalla poliiseja? Miksi heiltä otettiin sormenjäljet? Saivatko perheet olla yhdessä? Kuinka kauan täällä pitäisi olla? Abdel ei

Suomen ja Ruotsin rajalla sijaitsevan uneliaan pikkukaupungin, Tornion, elämä kokee suuren mullistuksen ensimmäisen maailmansodan aikana. Erinomaisen sijaintinsa vuoksi kaupunkiin perustetaan vankeinvaihtopiste, se on jääkäriliikkeen kulkureitin keskeinen paikka, siellä tekevät kauppaa monenlaiset salakuljettajat, ja sotapakolaiset käyttävät tätä rajanylitysmahdollisuutta yrittäessään päästä vihollismaasta takaisin kotiin. Elokuussa 1915 saapuu Venäjältä ensimmäinen juna mukanaan keskusvaltojen invalidisotavankeja. Tornion kansakoululle on perustettu väliaikainen sotasairaala, jossa vangit viipyvät jonkin aikaa hoidettavina ennen kuin heidät palautetaan kotimaahansa. Sodan läsnäolo vaikuttaa jokaisen kaupunkilaisen elämään.

Täsmälleen sadan vuoden kuluttua, syyskuussa 2015, ylittävät turvapaikanhakijat Tornion ja Haaparannan välisen rajan. Heitä tulee sadoittain joka päivä, he vaeltavat pitkin Hallituskatua entiseen lyseoon, jonne nyt on perustettu väliaikainen järjestelykeskus. Tuohon rakennukseen, joka oli aikoinaan venäläissotilaiden kasarmi. Turvapaikanhakijat kantavat mukanaan sodan tuoksua, josta he eivät pääse eroon, ja pikkukaupungin asukkaat joutuvat kohtaamaan ihmisiä ja kohtaloita, jotka muuttavat heidän elämänsä.

Pirkko Jurvelin on saksalaiseen ja englantilaiseen filologiaan erikoistunut filosofian maisteri ja opettaja. Hän on julkaissut useita historiallisiin aiheisiin perustuvia teoksia. "Rajalla" on kirjailijan yhdeksäs teos, jonka mukana hän palaa kotikaupunkinsa Tornion maisemiin.

